

НАРИСИ З ІСТОРІЇ ШАХІВ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ-РУСІ

Зараз не треба доводити, що шахи не просто гра, а величезний пласт культури народу. І тому дуже дивно, що шахова культура залишається однією з найбільш маловивчених сторінок стародавньої культури України-Русі. Хоча те, що шахи відомі з древніх часів, лише на теренах нашої держави шахи були відомі більше тисячі років, ще з тих часів і на протязі всього часу вони заслуговують детального розгляду та дослідження.

Існує багато переказів щодо винаходу шахової гри. Деякі фахівці запевняли, що шахи створив Одиссей для того, щоб не нудно було проводити час, бідний на цікаві події навколо облоги Трої на Троянській війні. Також називали винахідниками шахової гри основоположника античної медицини Гіппократа, грецького філософа Аристотеля та інших геніїв. Безперечним залишається одне, шахи не є винаходом однієї особи, вони мають майже історію розвитку в 2000 років, протягом якої удосконалювалися та набрали сучасного вигляду, увібравши в себе властивості мистецтва, це художня уява, та науки, це точний розрахунок і логічне мислення. Коріння шахової гри сягає в сиву давнину, у час, коли людина здобула здібність думати. Гра в шахи є виявом людського розуму, мислення.

Гіпотези щодо країни походження шахів суперечливі. Першу наукову доповідь з історії шахів датують 1719 роком, її виголосив Фререт науковцям Французької академії наук за присутності короля Людовіка 15. Автор, поклавши за основу аналіз китайських словників, стверджував, що шахи до Китаю та Персії прийшли з Індії. Зовсім протилежну теорію висловив Генріх Шлегель, який у 1869 році захистив у місті Бреславль дисертацію, в якій доводив, що саме Китай є батьківщиною шахів. Однак дослідник шахів Ван дер Лінде, праці якого 150 років служать незаперечним авторитетом для істориків і знавців шахового мистецтва, спростував теорію Шлегеля, не замовчуючи однак величезне поширення шахової гри серед найрізноманітніших соціальних прошарків китайського народу. Таким чином, у суперечці за право називатися батьківщиною залишаються дві країни, це Індія та Персія.

Цікава інформація щодо сприйняття шахів серед церковної знаті. Здогадки щодо принесення шахової гри до східних слов'ян на територію теперішньої України заперечують посиланням на гадану непопулярність шахової гри у Візантії й заборону її церковною владою.

Україна, враховуючи географічне положення, ніколи не перебувала в порожнечі. Вона знаходилася на перетині торговельних шляхів («із варягів у греки») та навпаки, а також зі сходу на захід і у зворотному напрямку. Історики шахів недооцінювали роль та значення археологічних матеріалів. Хоча знахідки шахових фігур в кінці 19-го століття в Києві та в середині 20-го століття у Вишгороді, що на Київщині, могли спонукати дослідників на роздуми щодо більш тривалого віку сучасної української шахової культури. Археологічні розкопки останнім часом дали багатий матеріал про поширення шахів у давнину на наших теренах знайдено, наприклад, виконані реалістично зображувальні фігури, тобто такі, в яких назва відповідає зображенню, формі, а також символічні або абстрактні.

Про значну популярність шахової гри серед наших предків у Київській Русі,

на території сучасної України, говорять також і билини. На них вказував також англійський історик Глен Мюррей, який у своїй «Історії шахів» говорить про «ті епічні пісні княжої доби, так звані билини, у яких бояри та боярині, князі та купці-всі грали в шахи».

Таким чином, розвиток шахового мистецтва потребує серйозних досліджень для отримання кваліфікованих знань фахівців шахів і спеціалістів фізкультурно-спортивної спрямованості.

Література:

1. Murray H. T. R. History of Chess. London.
2. Семенко Юрій «Шахи в Україні. Нариси з історії шахової гри на українській землі і в діаспорі», м. Львів, Каменярь, 1993, 224 стор.
3. Ліндер Ісаак «Шахи на Русі», м. Київ, Наукова думка, 1975, 207 стор.